

Inhoud

Inleiding	13
1 Opvoedingsondersteuning en preventie	17
1.1 Inleiding	17
1.2 Kader opvoedingsondersteuning	18
1.2.1 ‘Opvoeden gaat eigenlijk vanzelf’	20
1.2.2 Opvoedingsondersteuning en preventie	22
1.2.3 Vormen van opvoedingsondersteuning	24
1.2.4 Factoren in de samenleving die de opvoeding(sondersteuning) beïnvloeden	26
1.2.5 Het begin van opvoedingsondersteuning	27
1.2.6 Overheidsbeleid door de jaren heen	29
1.3 Wettelijk kader	33
1.3.1 Wet publieke gezondheid	34
1.3.2 Wet kinderopvang	36
1.3.3 Wet passend onderwijs	37
1.3.4 Participatiewet	38
1.3.5 Wet maatschappelijke ondersteuning	38
1.3.6 Jeugdwet	41
1.3.7 Kinderrechtenverdrag	43
1.4 Samenvatting	44
2 Opvoedingsondersteuning in deze tijd	45
2.1 Inleiding	45
2.2 Onderzoek hulpvraag ouders en kinderen	45
2.2.1 Probleem voor ouder, kind of omgeving	46
2.2.2 Probleem voor ouder of professional	47
2.2.3 Vrijwillig of ongevraagd ingrijpen	49
2.3 Landelijk integraal jeugdbeleid	49
2.3.1 Ketenbeleid	50
2.3.2 Registratie	50
2.3.3 Jeugdmonitor en onderzoek naar effecten van jeugdbeleid	51
2.3.4 Aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld	52

2.4	Lokaal integraal jeugdbeleid	53
2.4.1	Samenwerkende gemeenten bij inkoop van jeugdhulp	53
2.4.2	Participatie van de burger	54
2.4.3	Ondersteuning van gemeenten	55
2.5	Centra voor Jeugd en Gezin, wijkteams en Bureaus Jeugdzorg	56
2.5.1	Opvoedingssteunpunten waren voorlopers	57
2.5.2	Centra voor Jeugd en Gezin	58
2.5.3	Wijkteams	60
2.5.4	Aangepaste taak Bureaus Jeugdzorg	63
2.5.5	Brede School en Integraal Kind Centrum	64
2.6	Verdere ontwikkelingen in de 21e eeuw: transformatie	65
2.6.1	Gemeenten van transitie naar transformatie	65
2.6.2	Knelpunten en monitoring	67
2.7	Samenvatting	69
3	Theorieën en modellen, en het belang van effectiviteit	71
3.1	Inleiding	71
3.2	Theorieën die gebruikt worden bij opvoedingsondersteuning	73
3.2.1	Transactionele ontwikkelingstheorie	73
3.2.2	Balanstheorie	75
3.2.3	Levenslooptheorie	78
3.2.4	Socialesteuntheorie en empowerment	82
3.2.5	Positieve psychologie	86
3.3	Theorieën vanuit de jeugdhulpverlening	88
3.3.1	Levenslooptheorie nog een keer	88
3.3.2	Competentiemodel	89
3.3.3	Systeemtheorie en contextuele theorie	91
3.4	Enkele thema's nader bekeken	93
3.4.1	Opvoedingsomgeving	93
3.4.2	Community psychology	95
3.5	Effectiviteit van opvoedingsondersteuning	97
3.6	Samenvatting	101
4	Het vak opvoedingsondersteuning	103
4.1	Inleiding	103
4.2	Voorlichting, ondersteuning of hulpverlening	105
4.2.1	Van gewone opvoedingsvragen tot problematische opvoedingssituaties	107
4.3	Algemene en gerichte preventie	111

4.4	Vragen van ouders en wensen van burgers	112
4.4.1	Vragen van ouders	112
4.4.2	Opvoedingsproblemen horen erbij	114
4.4.3	Stappenplan bij signaleren en onderkennen van problemen	117
4.4.4	Hulpmiddelen bij specifieke problematiek	120
4.4.5	Consultatievragen	120
4.4.6	Beleid van de organisatie waar je werkt	121
4.5	Opvoedingsondersteuning – vormen en vaardigheden	123
4.5.1	Informatie en voorlichting geven	125
4.5.2	Bevorderen van sociale steun en zelfhulp	131
4.5.3	Vroegtijdige signalering en verwijzing	133
4.5.4	Pedagogisch adviesgesprek, begeleiding en training	136
4.6	Opvoedingsstijlen in verschillende culturen, omgaan met (super)diversiteit	139
4.7	Kinderen in bijzondere situaties	142
4.8	Professionaliteit, competentieprofielen, kwaliteitscriteria en registratie	145
4.9	Samenvatting	151
5	Opvoedingsondersteuning in welzijn, steun en hulp	153
5.1	Inleiding	153
5.2	Uitvoering van opvoedingsondersteuning	156
5.2.1	Opvoedingsondersteuning in of dicht bij huis	157
5.2.2	Opvoedingsondersteuning in de buurt	159
5.2.3	Samenhang en samenwerken in projecten	161
5.3	Werken met preventieprojecten	162
5.3.1	Zelfbedachte projecten	163
5.3.2	Werken met bestaande, geëvalueerde programma's	164
5.4	Participatie van kinderen/jongeren en hun ouders	166
5.4.1	Jeugdparticipatie	167
5.4.2	Participatie van de ouders	169
5.5	Continuüm opvoedingsondersteuning – jeugdhulp	171
5.5.1	Ambulante jeugdhulp	172
5.5.2	Dagbehandeling	174
5.5.3	Residentiële jeugdhulp	174
5.5.4	Justitiële jeugdhulp	176
5.5.5	Landelijke voorzieningen voor specifieke jeugdhulp	176
5.6	Opvoedingsondersteuning en ouderbegeleiding	177
5.7	Samenvatting	178

6	Methoden, interventies en programma's	179
6.1	Inleiding	179
6.2	Informele opvoedingsondersteuning: opvoeden doen we samen	181
6.2.1	Vormen van informele opvoedingsondersteuning	182
6.2.2	Ontmoetingsactiviteiten	185
6.2.3	Moeder- of vadercentra	187
6.2.4	Moeders Informeren Moeders	187
6.2.5	Home-Start	189
6.2.6	Nieuwe gezinsgerichte programma's	190
6.2.7	Spel aan Huis	191
6.3	Groepsgerichte opvoedingsondersteuning	193
6.3.1	Doelstellingen	194
6.3.2	Werken met groepen	195
6.3.3	Werven en motiveren	197
6.3.4	Eenmalige bijeenkomsten over opvoeden	199
6.3.5	Meermalige themabijeenkomsten	201
6.3.6	Oudercursussen	204
6.3.7	Kwaliteit van uitvoering	207
6.4	Individuele pedagogische ondersteuning en advisering	209
6.4.1	Kenmerken van pedagogische advisering	209
6.4.2	Uitgangspunten van pedagogische advisering	210
6.4.3	Fasen in een adviesgesprek	212
6.4.4	Huisbezoeken bij pedagogische advisering	214
6.4.5	Telefonisch opvoedadvies	217
6.4.6	Oudergericht Pedagogisch Adviseren	218
6.4.7	Stap voor Stap	219
6.4.8	Triple P Kort Advies	220
6.4.9	Kortdurende videohometraining	223
6.4.10	Oplossingsgericht werken en pedagogische advisering	224
6.4.11	Effecten van kortdurende pedagogische advisering	225
6.5	Online opvoedingsondersteuning	227
6.5.1	Betrouwbare opvoedinformatie	228
6.5.2	E-consult	230
6.5.3	Werken aan empowerment bij online contact	231
6.5.4	Andere online methoden	233
6.5.5	Effectiviteit van online opvoedingsondersteuning	235

6.6	Geïndiceerde opvoedingsondersteuning	237
6.6.1	SamenStarten	238
6.6.2	Stevig Ouderschap	239
6.6.3	VoorZorg	240
6.6.4	Video-feedbackinterventie (VIPP-SD)	242
6.6.5	Bemoeizorg in de Jeugdgezondheidszorg	243
6.6.6	Ouder-babyinterventie	245
6.6.7	Coach je kind	245
6.7	Conclusies: inzetten op variëteit en kwaliteit	246
6.8	Samenvatting	250
	Literatuur	252
	Register	265